

Co byste dělali, kdyby Vás zabil Hitler

Limity skupiny v TK

- Z pohledu sociální psychologie
- Marek Novotný
- SKP Plzeň
- TK Vršíček

Postoje, postojeová změna

Jsou vesměs stálé, ale můžou se měnit.

Nejčastěji pod **vlivem našeho okolí.**

A jaké jsou dva
nejčastější způsoby
změny postojů?

Kognitivní disonance

- **Označuje stav vnitřního napětí, který je způsoben uvědoměním si nesouladu (disonance) mezi dvěma kognitivními složkami postoje tj. dvěma odlišnými informacemi o objektu postoje.**
- Najdeme si své „vnitřní“ vysvětlení“. (internal justification) – sjednotíme tak naše postoje a chování

Přesvědčovací techniky

- **KDO:**

Věrohodný mluvčí (kvalifikovaný)

Atraktivní mluvčí (fyzicky , či povahově)

- **CO:**

Posluchače přesvědčí více zpráva, která se zdá, že není navržena přímo k jejich ovlivnění

Pokud obecnost sdílí vaše přesvědčení je lepší prezentovat pouze argumenty, které ho podporují. Pokud s vámi ale nesouhlasí je lepší použít oba druhy argumentů. Pro i proti.

Primacy efekt - pokud je více projevů za sebou a lidé mají ponechán prostor k vytvoření si názoru až na konci všech. Pamatují si nejlépe ten první.

Recency efekt - pokud jsou mezi projevy přestávky, lidé si budou nejlépe pamatovat řeč poslední

- **KOMU:**

Lidé jsou nejvíce náchylní ke změně jejich postojů ve věku 18-25 let

Pokud jsou diváci během projevu něčím vyrušeni se nechají přesvědčit mnohem snáze

Centrální a periferní způsoby přesvědčování

- **Elaboration likelihood model:**

(John Cacioppo, 1986)

Centrální – diváci poslouchají pozorně, přemýšlí o argumentech (mají schopnost i motivaci naslouchat)

Periferní – diváci jsou nevěnují pozornost argumentům, ale spíše povrchním charakteristikám - kdo přednáší, jak řeč trvá dlouho

Motivace a schopnost vnímat argumenty.

Motivace

- Osobní důležitost - *personal relevance* (to jak je dané téma prospěšné nebo zajímavé pro náš život.)
- Osobnost - lidé „hladoví po informacích“
  - lidé, kteří nové info. nevyhledávají

Motivace a schopnost vnímat argumenty.

ZÁKLADNÍ PRAVIDLO

- Pro osobně zaangażované - nejdůležitější kvalita argumentů
- Pro osobně nezaangażované - důležitější kvalita přednášejícího

Motivace a schopnost vnímat argumenty.

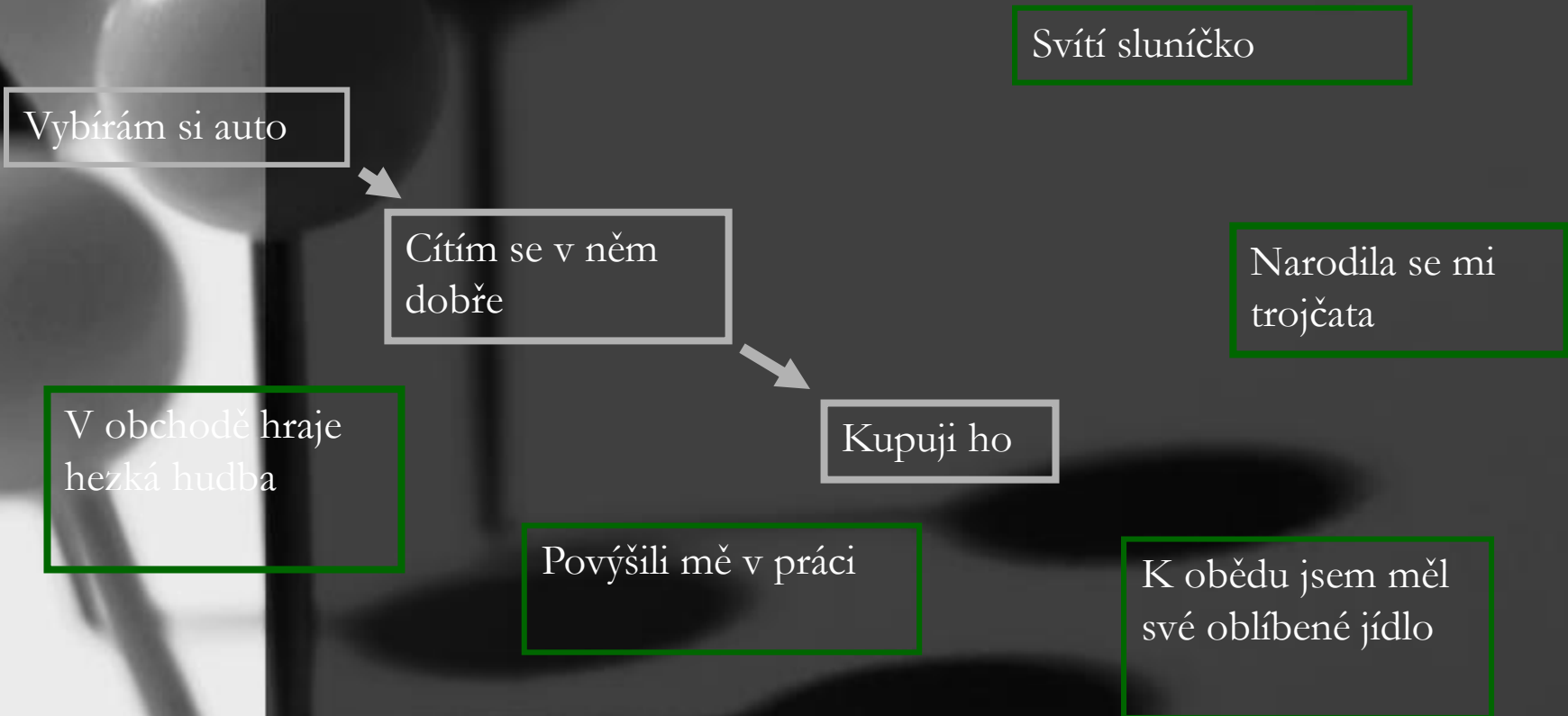
- Pokud se obáváte, že je vaše sdělení příliš vágní, zkuste si zařídit nějaký vnější rušitel, vaši posluchači pak nebudou tolik zaměřeni na vaše nepřesvědčivé argumenty.
- Když však máte dost přesvědčivé argumenty, zajistěte, aby vám obecnost věnovala veškerou pozornost a mohli se tak nechat přesvědčit vaší řečí.

Jak dosáhnout dlouhodobější změny postojů?

Přesvědčivými a logickými argumenty na daleko větší dobu, než vedlejšími vlivy, jako je třeba atraktivita přednášejícího.

Emoce jako mentální zkratky

- Momentálně prožívané emoce ovlivňují rozhodování

Příklad emocionálního působení

- Estetické působení
- Sociální identifikace
- Sociální status
- Vyvolání příjemné emoce (př. hudba)

Příklad racionálního působení

- Logické argumenty
- Výhody
- Cena, efektivnost, spolehlivost ...

WHIRPOOL ARC 2980 objem

50/178l

spotřeba el.energie: 0,78kWh

třída A

Cena spolu s DPH: **10.990,-**

Odolnost vůči přesvědčování

- Hraní rolí (McAlister, 1980)
  - vyzkoušení (přehrání) si situace „nanečisto“
  - zkouška obrany
  - zvyšuje odolnost také vůči skupinovému tlaku

Konformita

- **ZMĚNA V CHOVÁNÍ (MYŠLENÍ) ZPŮSOBENÁ SKUTEČNÝM NEBO**
- **IMAGINÁRNÍM PŮSOBENÍM DRUHÝCH LIDÍ**
- **BYLO BY NAŠE CHOVÁNÍ (MYŠLENÍ) STEJNÉ**
- **I BEZ PŘÍTOMNOSTI DRUHÝCH LIDÍ?**
- **KDYŽ SE DÍVÁME NA OLYMPIJSKÉ HRY?**
- **KDYŽ TLESKÁME PO PŘEDSTAVENÍ V DIVADLE?**
- **KDYŽ SI V RESTAURACI DÁME STEJNÉ JÍDLO JAKO KAMARÁD?**

KONFORMITA

DEINDIVIDUACE

KOLEKTIVNÍ CHOVÁNÍ
STANFORDSKÝ VĚZEŇSKÝ
EXPERIMENT 1971, Philip Zimbardo

• VYHOVĚNÍ

PUBLIC COMPLIANCE

CHOVÁM SE TAK, PROTOŽE TO
DRUZÍ CHTĚJÍ. NE PROTO, ŽE
BYCH JEJICH CHOVÁNÍ VĚŘIL.
(SOLOMON ASCH)

POSLUŠNOST

OBEDIENCE

ZMĚNA CHOVÁNÍ VYVOLANÁ
PŮSOBENÍM AUTORITY
(STANLEY MILGRAM)

Poslušnost (Stanley Milgram)

- ZMĚNA CHOVÁNÍ VYVOLANÁ PŮSOBENÍM
AUTORITY
- INZERÁT V NOVINÁCH:
- ÚČAST NA VÝZKUMU O UČENÍ A PAMĚTI
- ODMĚNA 4 USD
- RESPONDENTI: 20 - 50 LET
- DESIGN EXPERIMENTU
- LABORATOŘ
- RESPONDENTI BYLI PŘIVÍTÁNÍ ČLOVĚKEM V
PLÁŠTI
- SOUČASNĚ VIDĚLI DALŠÍ ZKOUMANOU OSOBU -
ÚČETNÍ STŘEDNÍHO VĚKU

MILGRAM (1965)

- **ELEKTRICKÉ ŠOKY JSOU EXTRÉMNĚ BOLESTIVÉ, ALE NEZPŮSOBUJÍ ZRANĚNÍ**

- **EXPERIMENTÁTOR VYSVĚTLIL, ŽE JDE O VÝZKUM VLIVU TRESTU NA ZAPAMATOVÁNÍ**
- **JEDEN Z RESPONDENTŮ BUDE UČITEL A DRUHÝ ŽÁK**
- **UČITELEM BYL VŽDY TEN, KDO SE PŘIHLÁSIL NA INZERÁT**
- **UČITEL A ŽÁK ODEŠLI DO VEDLEJŠÍ MÍSTNOSTI, VE KTERÉ BYLY ŽAKOVI PŘIPOJENY NA TĚLO ELEKTRODY**
- **EXPERIMENTÁTOR VYSVĚTLIL, ŽE ŽÁK BUDE DOSTÁVAT ELEKTRICKÉ ŠOKY**

MILGRAM (1965)

- **UČITEL BYL PŘEVEDEN DO JINÉ MÍSTNOSTI A DOSTAL NÁSLEDUJÍCÍ INSTRUKCE:**
- **ŽÁK BUDE MÍT ZA ÚKOL ZAPAMATOVAT SI DVOJICE SLOV. PO NĚJAKÉ DOBĚ PŘEČTE UČITEL JEDNO SLOVO ZE DVOJICE A ŽÁK BUDE MÍT ZA ÚKOL ODPOVĚDĚT DRUHÝM SLOVEM ZE DVOJICE.**
- **VŽDY KDYŽ BUDE ŽÁKOVA ODPOVĚĎ ŠPATNÁ, MÁ MU UČITEL UDĚLIT ELEKTRICKÝ ŠOK. ZAČÍNÁ SE 15V. VŽDY, KDYŽ ŽÁK UDĚLÁ CHYBU INTENZITA ŠOKŮ SE ZVÝŠÍ O 15V.**
- **UČITELI BYL PŘEDSTAVEN PŘÍSTROJ NA GENEROVÁNÍ ŠOKŮ ŘADA 30 KNOFLÍKŮ S NÁPISY VOLTŮ A DALŠÍMI VAROVÁNÍMI:**
- **60V - MÍRNÝ ŠOK, 180V - SILNÝ ŠOK, 240V - VELMI SILNÝ ŠOK, 360 V - EXTRÉMNĚ INTENZIVNÍ ŠOK, 420V - NEBEZPEČÍ, POSLEDNÍ TŘI STUPNĚ OZNAČENY XXX. UČITEL DOSTAL ŠOK 45V, ABY POZNAL JAKÉ TO JE.**

MILGRAM 1965

- **EXPERIMENT ZAČAL, ŽÁK POCHOPITELNĚ DĚLAL CHYBY**
- **VŽDY, KDYŽ SE UČITEL ZDRÁHAL POKRAČOVAT, EXPERIMENTÁTOR JEJ**
- **POVZBUDIL TĚMITO SLOVY:**
  - **„PROSÍM POKRAČUJTE.“**
  - **„EXPERIMENT VYŽADUJE, ABYSTE POKRAČOVAL.“**
  - **„JE SKUTEČNĚ DŮLEŽITÉ, ABYSTE POKRAČOVAL.“**
  - **„NEMÁTE JINOU MOŽNOST, MUSÍTE POKRAČOVAT.“**
- **EXPERIMENT BYL UKONČEN KDYŽ:**
- **UČITEL ODMÍTNUL POKRAČOVAT**
- **3x BYLY VYUŽITY ŠOKY MAXIMÁLNÍ INTENZITY**

MILGRAM 1965

VÝSLEDKY

CELKEM: 80 RESPONDENTŮ

Z TOHO VYUŽILO MAXIMÁLNÍ ŠOK: 51 (63,75%)

Ø INTENZITA ŠOKU: 369 V

KONTROLNÍ SKUPINA CELKEM: 40

RESPONDENTŮ

150V PŘESÁHLI 2 LIDÉ

75V NEPŘEKROČILO 28 LIDÍ

FAKTORY NEPŘÍSPÍVAJÍCÍ K POSLUŠNOSTI

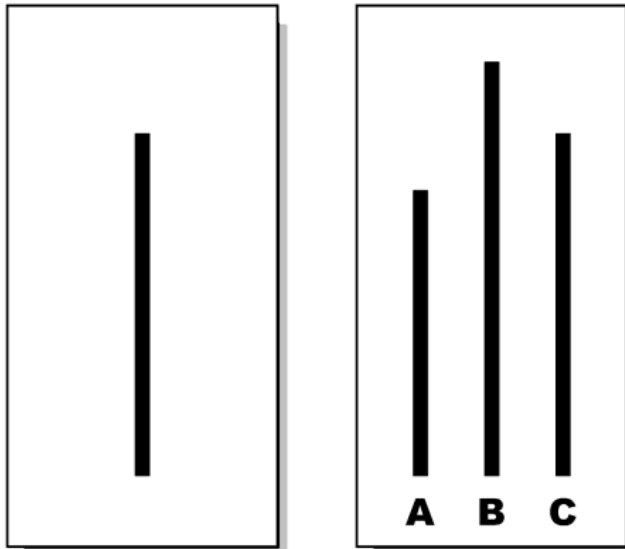
- **CO OVLIVŇUJE POSLUŠNOST?**
- **EMOČNÍ BLÍZKOST OBĚTI**
- **AUTORITA INSTITUCE**
- **BLÍZKOST A OPRÁVNĚNOST AUTORITY**
- **SKUPINOVÝ VLIV**

Konformita

- **JAK SE CHOVÁME V SITUACI, KDY ROZHODNUTÍ DRUHÝCH JSOU EVIDENTNĚ ŠPATNÁ?**
- **BUDE PŘEVLÁDAT VLIV SOCIÁLNÍHO PROSTŘEDÍ?**
- **SPOLEHNEME SE NA VLASTNÍ ÚSUDEK A „ZDRAVÝ ROZUM“?**
- **Solomon Asch**

Solomon Asch (1956)

- **SKUPINY PO 7 ÚČASTNÍCÍCH**
- **18x ROZHODNOUT O VELIKOSTI ČÁRY**
- **VZHLEDEM K OSTATNÍM ČARÁM**
- **RESPONDENTI SEDĚLI V PŮLKRUHU A MĚLI NAHLAS PREZENTOVAT SVŮJ NÁZOR**
- **6 ÚČASTNÍKŮ SPOLUPRACOVALO S VÝZKUMNÍKEM, POUZE 1 BYL SKUTEČNOU ZKOUMANOU OSOBOU (SEDĚL NA POZICI Č. 6)**
- **POMOCNÍCI DÁVALI 6 KOL SPRÁVNÉ ODPOVĚDI, DALŠÍCH 12 KOL NESPRÁVNÉ ODPOVĚDI**

Solomon Asch - výsledky

- **123 RESPONDENTŮ**
- **KONTROLNÍ SKUPINA: 0,67% CHYB**
- **EXPERIMENTÁLNÍ SKUPINA: 37% CHYB**
- **25% ZO BEZ CHYB 28% ZO 8 A VÍCE CHYB**

Proč jsme konformní?

- **NORMATIVNÍ SOCIÁLNÍ VLIV**
- **CHCEME ZANECHAT DOBRÝ DOJEM**
- **JE PRO NÁS DŮLEŽITÉ, ABY NÁS DRUZÍ PŘIJÍMALI**
- **SOUHLAS S DRUHÝMI = POZITIVNÍ HODNOCENÍ, SKUPINOVÉ ČLENSTVÍ**
- **KONFORMNÍ CHOVÁNÍ ZPŮSOBENÉ POTŘEBOU BÝT DRUHÝMI AKCEPTOVÁN**
- **IDIOSYNKRATICKÉ KREDITY**
- **INFORMATIVNÍ SOCIÁLNÍ VLIV**
- **V SITUACÍCH, KDY NEVÍME, CO JE PRAVDA, JSOU PRO NÁS OSTATNÍ LIDÉ DOBRÝM ZDROJEM INFORMACÍ. SPOLEHNEME SE NA NĚ**

Philip Zimbardo 1971

- **Stanfordský vězeňský experiment**
- 12 vězňů a 12 dozorců bylo vybráno ze 75 studentů-dobrovolníků. Zcela záměrně byli vybráni psychicky vyrovnaní a zdraví jedinci. Právě proto, že experiment měl vnést světlo například do problému samovýběru při volbě povolání dozorce a také do obecného sporu o to, zda agresivita a brutalita spíše závisí na psychických predispozicích nebo je způsobena okolnostmi. Mezi dozorce a vězně byli dobrovolníci rozděleni náhodně, přičemž samotného experimentu se ze začátku účastnilo 9 vězňů a 9 dozorců. Zbytek tvořil náhradníky. Roli hlavního dozorce zastával David Jaffe a roli ředitele věznice pak Phillp Zimbardo.

Stanfordský vězeňský experiment

- Pravidla pro běh experimentální věznice byla převzata z věznice Palo Alto v Kalifornii. Některá z nich:
- Vězeň musí být zticha v době odpočinku, po zhasnutí světel, v průběhu jídla a vždycky, když je mimo prostory vězení
- Vězni se musí oslovovat čísly
- Vězni musí dozorce oslovovat 'Mr. Correctional Officer' („pane nápravný důstojníku“)
- Jakékoli pochybení v plnění pravidel může být potrestáno
- Kromě toho museli vězni samozřejmě nosit uniformy.
- Navíc by se nemělo opomenout, že: Dozorcům bylo řečeno, že se mají snažit jakýmkoliv způsobem zcela ovládnout "vězně", avšak nesmí použít fyzické násilí.
- Vězni i dozorcí byli placeni za účast v experimentu a věděli, že se jedná pouze o experiment.

Stanfordský vězeňský experiment

- Experiment nabral směr, který nikdo nepředvídal. Musel být ukončen již po šesti dnech a to proto, že dozorcí se uchýlovali ke stále častějšímu a krutějšímu trestání vězňů a vězni dokonce vyvolali vzpuru, jeden z vězňů se psychicky zhroutil. 5 vězňů během této doby taky experiment opustilo. ^[1] Způsob, jakým bylo v krátké době změněno chování především dozorců, byl zcela šokující jak pro ně, tak pro Zimbarda samotného. Ukázalo se, že zdravý člověk, je-li vystaven extrémním podmínkám, se může radikálně změnit (nebo změnit své chování), a to ve velmi krátké době.
- Zimbardo později uvedl, že z více než 50 lidí, kteří byli s experimentem seznámeni, pouze Christina Maslach zpochybnila jeho etičnost.

A teď něco z praxe:

- **Vyhnání kozla do pouště**
- Vezme i oba kozly a postaví je před Hospodina, u vchodu do stanu setkávání.
- O obou kozlech bude Áron losovat: jeden los pro Hospodina, druhý pro Azázela.
- Pak přivede Áron kozla, na kterého padl los pro Hospodina, a připraví jej v oběť za hřích.
- Kozel, na kterého padl los pro Azázela, bude postaven živý před Hospodina, aby na něm vykonal smířčí *obřady* a vyhnal jej k Azázelovi na poušť.

A teď něco z praxe:

- V komunitě k vyhnání dochází především :
- Když je dotyčný „jiný“
- Nerespektuje daná pravidla
- Nevzdává „patřičnou úctu“ starším a ignoruje je.
- V takovém případě je dle mého názoru třeba zasáhnout a dát dotyčnému šanci.

A teď něco z praxe:

- K podobnému jevu dochází v diskusích pod články na internetu, kde se píše o vraždě, zvláště brutálním znásilnění, pohlavním zneužití atp.
- Účastníci diskuse mohou povolit uzdu jejich sadistickým fantaziím, jelikož to **situace dovoluje**
- **Podobně v případě vyhnání kozla na poušť to situace dovoluje – většinou je ten člověk skutečně „nepořádný, nesnesitelný, hloupý...“**
- Dochází zde k jiným mechanismům, které by se daly opsat spíše termíny z psychoanalýzy – štěpení, projekce.

Děkuji za pozornost

Proč jsem použil tak neobvyklý název?

Možná je mezi Vámi někdo, kdo je – unavený - rozrušený - nesoustředěný, může přemýšlet v heuristikách a můj příspěvek ho zaujme.

Tady ale samozřejmě nikdo takový není, takže to bylo zbytečné

Zdroje :

- **Wikipedie**
- **Aronson, E., Wilson, T.D., Akert, R.M (2004):** Social psychology. New Jersey, Prentice-Hall
- **Hewstone, M. et al. (1996):** Introduction to Social Psychology. Oxford, Blackwell Publishers Ltd.
- **Myers, D. (2005):** Social psychology. New York, McGraw-Hill.